

ve formě poněkud odchylné. V právu soukromém jeví se nedovolenost činu teprve ve výsledku jeho, totiž v porušení cizích práv čili ve škodě; kde není škody, tam není soukromého činu trestného. »Pokus« soukromého činu trestného jest pro právo bez významu. Poněvadž pak poškození vztahuje se vždy ku právům soukromým, nevzchází — protivou ku právu trestnímu — soukromý delikt, jestli poškozený sám škodu chce neb k ní svoluje, leč že by jednání již samo o sobě bylo nemravným. Rovněž nemůže se dopustiti činu trestného soukromého ten, kdo jen v mezích, zákonem stanovených užívá svého práva, byť i z toho jinému škoda vzcházela (§ 1305 o. o. z.). Bezprávné jednání samo může tam, kde není zvláštního závazku (tedy při činech trestných v užším smyslu), záležeti jen v pozitivním činu, v jiných případech i v opomenutí.

Soukromé činy trestné předpokládají rovněž vinu ve vůli škůdcově spočívající (jednak přičítání, jednak úmysl neb nedbalost). Dle o. o. z. není škody bez viny (§§ 1295, 1306 o. o. z.), z kteréžto zásady připuštěna jest výjimka jen ve případě § 1310 o. o. z. Náhoda, nezpůsobilost vůli míti, duševní choroba vylučují každý závazek škůdcův (§§ 1311, 1306 o. o. z.). Stupně viny jsou v právu soukromém stanoveny v ten způsob, že činí se rozdíl mezi nedbalostí hrubou (culpa lata — § 1294 o. o. z.) a nedopatřením (culpa levis). Nedbalost hrubá záleží v zanedbání oné pečlivosti a pozornosti, již každý člověk zachovává, a rovná se z pravidla zlému úmyslu (§ 1324, 1331 o. o. z.). Nedopatření jest pak opomenutí oné pozornosti, které se při obyčejných schopnostech nadíti lze, na př. pozornost dobrého hospodáře (§ 513 o. o. z.), v právu obchodním pečlivost řádného kupce (čl. 282 obch. z.).

Rozeznávání různého stupně viny má význam dvojí: Stupeň viny určuje buď skutkovou povahu činu, pokud totiž jistá jednání jen tehdy delikty se stávají, je-li tu určitý stupeň viny (na př. zavinění rádcovo (§ 1300 o. o. z.), neb určuje objem závazku ku náhradě škody, poněvadž zákon z pravidla při zlém úmyslu nebo nedbalosti hrubé ukládá škůdci úplné dostiučinění, kdežto při pouhém nedopatření pouze náhradu skutečné škody.

O bližším viz čl. Náhrada škody.

Daň bursovní.

I. Pojem:

Daň bursovní jest zvláštní zákonem ze dne 18. září 1892 č. 172 ř. z. zavedená daň z bursovního obratu cenných papírů, která by se dle posavadního názvosloví zákonodárství finančního vlastně »poplatkem« nazývati měla. Za bursovní obrat cenných papírů sluší dle jmen. zákona pokládati koupi a prodej papírů, které dle své povahy k bursovnímu obchodu se hodí jakož i t. zv. obchody stravné. Zvláště jsou poplatnými: koupě a prodeje jak za hotové, tak i koupě a prodeje termínové, prodeje na splátky (výn. min. fin. ze dne 23. prosince 1892 č. 46.915), obchody směnné (jako obchody dvojité), dále koupě pod výminkou uzavřené (premiové obchody) a obchody stravné zahrnujíc v to i obchody prolongační. Při komisionářství v cenných papírech jest jak provedení příkazu komisionářem, tak i úmluva mezi kommitentem a kommissionářem zvláštním obchodem poplatným (výn. min. fin. ze dne 27. ledna 1893 č. 3793). Emisse cenných papírů není obchodem čili obratem ve smyslu jmen. z., jestliže oprávněný vydavatel papíry za pevnou cenu prodává nebo někomu

za pevnou cenu do prodeje odevzdává (výn. min. fin. ze dne 22. ledna 1893 č. 897). Prosta daně jest výměna větších úpisů (appoints) za menší, výměna čísel losů, placení závazků slovanými dlužními úpisy, rovněž eskomptování cenných papírů splatných v určité lhůtě platební a v pevné ceně, zvláště eskomptování kuponů. Daně prost jest dále obrat tuzemských směnek a kupeckých poukázek, devis a cizozemských platebních prostředků (bez újmy kolku účetního).

Ve skutečnosti nebývají však daní postiženy všechny obchody, které jsou jí zásadně podrobeny. Jsou totiž bezvýmínečně poplatnými jen:

1. Obchody bursovní.

2. Obchody stravné (avšak obchody záložní a lombardy mimo bursu uzavřené jsou prostory daně bursovní; zaplatí se tu pouze poplatek celkový, který jest pro tyto obchody zákonem ze dne 29. února 1864 předeepsán.

3. Obchody sprostředkované obchodními dohodci nebo přísežnými sensály. Koupě a prodeje mimo bursu uzavřené podléhají dani jen tehdy, když se jich účastní kupec, který po živnostensku provozuje obchod v cenných papírech, ať již jako obchod hlavní, nebo jako obchod vedlejší (výn. min. fin. ze dne 5. dubna 1894 č. 13364); obchody uzavřené těmi, již v cenných papírech obchod neprovozují, jsou tedy daně bursovní prostory.

II. Podmět daňový.

Ku zapravení daně při bursovních obchodech, které se uzavírají úředně oprávněným ústavem pořádacím, jest každý kontrahent ve příčině polovice daně, při ostatních bursovních obchodech ten, jenž cenné papíry dodává, ohledně celé daně a při stravních obchodech mimo bursu uzavřených především stravník zavázán. Při obchodech mimo bursu prostřednictvím dohodce uzavřených jest sensál povinnen daň zapraviti. Koupě a prodeje uzavřené mimo bursu bez prostřednictví dohodcova jsou dani podrobeny jen tehdy, účastní-li se jich obchodníci v cenných papírech. Jsou-li oba kontrahenti obchodníky takovými, přísluší prodavači daň zapraviti; je-li však pouze jeden kontrahent obchodníkem papíry cennými, náleží tomuto daň zaplatiti, ať již jest prodavatelem či kupcem. Obchody tuzemců s cizinci jsou jen tehdy dani podrobeny, když ten, kdo k dani jest povinnen, nalézá se v tuzemsku. Obchody s cizincem uzavřené nepodléhají tudíž dani, když kontrahent v tuzemsku se nalézající obchodníkem v cenných papírech není, nebo když jím sice je, není však prodavačem, nýbrž kupujícím. Stravní obchody s cizincem uzavřené jsou prostory daně, když stravovatel v tuzemsku se nalézá.

III. Jednotku daňovou tvoří při prodejkách zpravidla bursovní závěrka, při čemž řídí se objem bursovní závěrky při cenných papírech znamenáných na vídeňské burse dle usancí bursy vídeňské, při papírech na některé jiné tuzemské burse znamenáných dle usancí této bursy, při papírech, které na žádné tuzemské burse nejsou znamenány, platí za jednoduchou závěrku nominální obnos 5.000 zl. Naproti tomu jest při všech obchodech stravních, a při prodejkách papírů, které nezní na určitý obnos, nebo které jsouce různého druhu se mění, rozhodným pro daňovou jednotku obrat peněz. Daň obnáší 10 kr. z každé jednoduché závěrky (pokud se daň řídí obratem peněz, za každých 5000 zl.); při zúčitelných tuzemských státních dlužních úpisech neznějících na více než 500 zl. nominální

hodnoty nastupuje snížení na 5 kr. Při obratu tuzemských a cizozemských cenných papírů zůstává sice daň jen 10 kr., avšak obnos cizozemských cenných papírů se při tom účtuje výši dvojnásobnou. Jsou-li však předmětem obchodu toliko cizozemské cenné papíry, dlužno daň ve dvojnásobné výši zapraviti, tedy 20 kr. za závěrku resp. za obrat 5.000 zl. Uherské cenné papíry sluší tuzemským na roveň postaviti, pokud ovšem trvá platnost zákona ze dne 3. července 1868 č. 94. ř. z.

IV. Způsob zapravení daně:

Za účelem zapravování daně bursovní vydány byly úřady finančními zvláštní známky kolkové. Daň zapravuje se následujícím způsobem:

1. Při obchodech uzavřených úředně oprávněným ústavem pořadacím ve Vídni jest každý kontrahent povinen na aranžovacím archu poloviční obnos daně ve známkách kolkových zapraviti.

2. Při obchodech bursovních, jež aranžovacím ústavem se neuzavírají, má kontrahent, jenž cenné papíry odevzdává, daň bursovní zapraviti ve známkách na účtu, který má zároveň s cennými papíry příjemci odevzdati. (Při stravních obchodech platí daň stravovatel jakožto odevzdávající).

3. Při obchodech stravních mimo bursu uzavřených a (rovněž při každé prolongaci) musí buď stravník na stravovateli požadovati účet opatřený kolkem daňovým, nebo musí stravovateli odevzdati spis, který je stejným kolkem opatřený, a ve kterém stravník příjem papírů stvrzuje.

4. Při prodejkách, které mimo bursu prostřednictvím sensála k místu přijdou, má obchodní dohodce každé straně vydati závěreční lístek, který jest kolkován kolkem polovičního obnosu daňového.

5. Při obchodech uzavřených mimo bursu a bez prostřednictví dohodcova platí tato ustanovení:

a) Obchodníci v cenných papírech, jichž firma není zanešena v rejstříku obchodním, a společenstva, jež v rejstříku společenstev zanešena jsou, musí zaplatiti celou daň na notě, kterou druhému kontrahentu odevzdávají při uzavření obchodu. Uzavírá-li neprotokolovaný obchodník v cenných papírech obchod s jiným obchodníkem, jest povinen zapraviti daň jen tehdy, když jest prodávajícím.

b) Naproti tomu má však každý protokolovaný kupec, jenž po živnostensku provádí obchod v cenných papírech, nejen povinnost vydati notu, nýbrž jest také zavázán založiti zvláštní rejstřík, který jest ověřen úřadem finančním a do kteréhož každý obchod nejdéle do 3 dnů po uzavření musí se zanésti.

Protokolovaný kupec jest povinen své knihy obchodní tak upravit, aby porovnáním jich s rejstříkem, který po 2 léta jest uschovati, zdanění prodejů přesně a snadno mohlo býti zjištěno. Do rejstříku zanáseti sluší toliko obchody prodejové, nikoli však obchody stravné, a obchody prodejové jen tehdy, když kupec rejstřík vedoucí jest prodávajícím, aneb sice kupujícím, ale druhý kontrahent není obchodníkem s cennými papíry. Polovice daně zapraví se ve známkách na notě, kterou odevzdává obchodník v papírech druhému kontrahentu, kdežto druhá polovice daně zapraví se přilepením a zničením známek v rejstříku teprve při záznamu, když obchod splněn byl (při vydání resp. přijetí cenných papírů). Finanční úřad podrobuje rejstříky protokolovaných kupců občasně prohlídce.

6. Bezprostředné zapravování daně může býti povoleno ministerstvem financí ústavům i jednotlivým osobám; ústavy a osoby ty vedou pak místo

rejstříku t. zv. berní žurnál, do něhož se příslušné obnosy daně zanášejí; každý měsíc odvede se pak úhrnný obnos daně aeraru.

7. Exekuční prodeje papírů, ať je předseběře soud nebo notář, jakožto soudní komisař, podléhají dani jen tehda, je-li kupcem obchodník v cenných papírech. Daň zapraví obchodník neprotokolovaný tím způsobem, že kolkuje notu známkami v celém obnosu daňovém, kdežto obchodník protokolovaný kolkuje notu i svůj rejstřík známkami v obnosu polovičním. Byl-li sepsán dražební protokol, možno kolkovati též tento známkami v obnosu daňovém na místě noty. Koupil-li papíry obchodník, který v nich obchod provozuje, učiní příslušný soud o tom oznámení úřadu finančnímu prvě stolice s doložením, v jakém obnosu byla daň v kolcích zapravena, čímž se sprostuje dotyčný úředník soudní osobního ručení. Lhostejno jest, zda-li exekvent jest obchodníkem v papírech cenných, čili nic (nař. min. fin. a sprav. ze dne 23. června 1895 č. 103 ř. z.).

V. Úřady příslušné.

Správa daně bursovní svěřena jest úřadům, které zřízeny jsou pro daně nepřímé (poplatkový úřad, finanční okresní ředitelství).

VI. Přestupky.

Na přestupky tohoto zákona stanoveny jsou velmi vysoké tresty pořádkové záležející ve 150—300násobném zvýšení obnosu daňového. Příjemce listiny, která není náležitě kolkována, tresce se 50násobným zvýšením daně, jestliže listinu do 30 dnů dodatečně neokolkuje, aneb to úřadu neoznámí. Oznámí-li vydatel listiny do 3 dnů úřadu, že listinu dodatečně okolkuje, jest rovněž osvobozen od trestu, ač-li daň zároveň zapraví. Prominutí trestů pořádkových vyhrazeno jest ministerstvu financí. Naproti tomu prominutí nebo snížení daně z trestu zvýšené jest z pravidla vyloučeno a připouští se toliko ve výjimečných případech za těchže podmínek, které jsou předepsány pro kolky směnečné zákonem ze dne 18. března 1878 č. 31 ř. z. Proti trestním nálezům finančních úřadů první stolice připouští se do 30 dnů stížnost ku zemskému finančnímu ředitelství, která nemá však účinku odkládacího, a kterou podati jest stolicy první; stížnost k úřadu vyššímu jest vyloučena, leč zemský úřad finanční může pochybné otázky předložiti ku rozhodnutí ministerstvu financí.

Daň domovní.

Daní domovní rozumí se daň z nájemného, domovní daň třídní a tak zv. 5⁰/₀ daň ze stavení dočasně daně prostých.

I. Daň z nájemného vybírá se nyní dle zák. ze dne 9. února 1882 č. 17 ř. z., ze všech stavení obytných i neobytných (rozh. spr. s. dv. ze dne 11. července 1891, č. 2148, sb. »Budwinski« 6098), která

- a) se nalézají v místech v zákoně uvedených,
- b) která jsou v místech, v nichž veškerá aneb aspoň polovice jich a mimo to polovice části bytů dávají užitek pronajmutím,
- c) která leží vně těchto míst, jichž zcela aneb z části užívá se pronajmutím; z těchto poslednějších jsou však vyjmuta stavení, která neobsahují více než 3 místnosti obytné a která vřaděna jsou do některé ze 3 nejnižších tříd domovní daně třídní, která jsou obývána majitelem a pouze z části pronajata.

Sproštěny daně z nájmu jsou:

- a) kostely, budovy farní, ač-li se nepronajímají; ubikace (kanceláře)